

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā «Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē».

Etniskās dažādības ietekme uz pilsoniskās izglītības attīstību: Igaunijas un Latvijas piemērs

Ireta Čekse, e-pasts: ireta.cekse@lu.lv

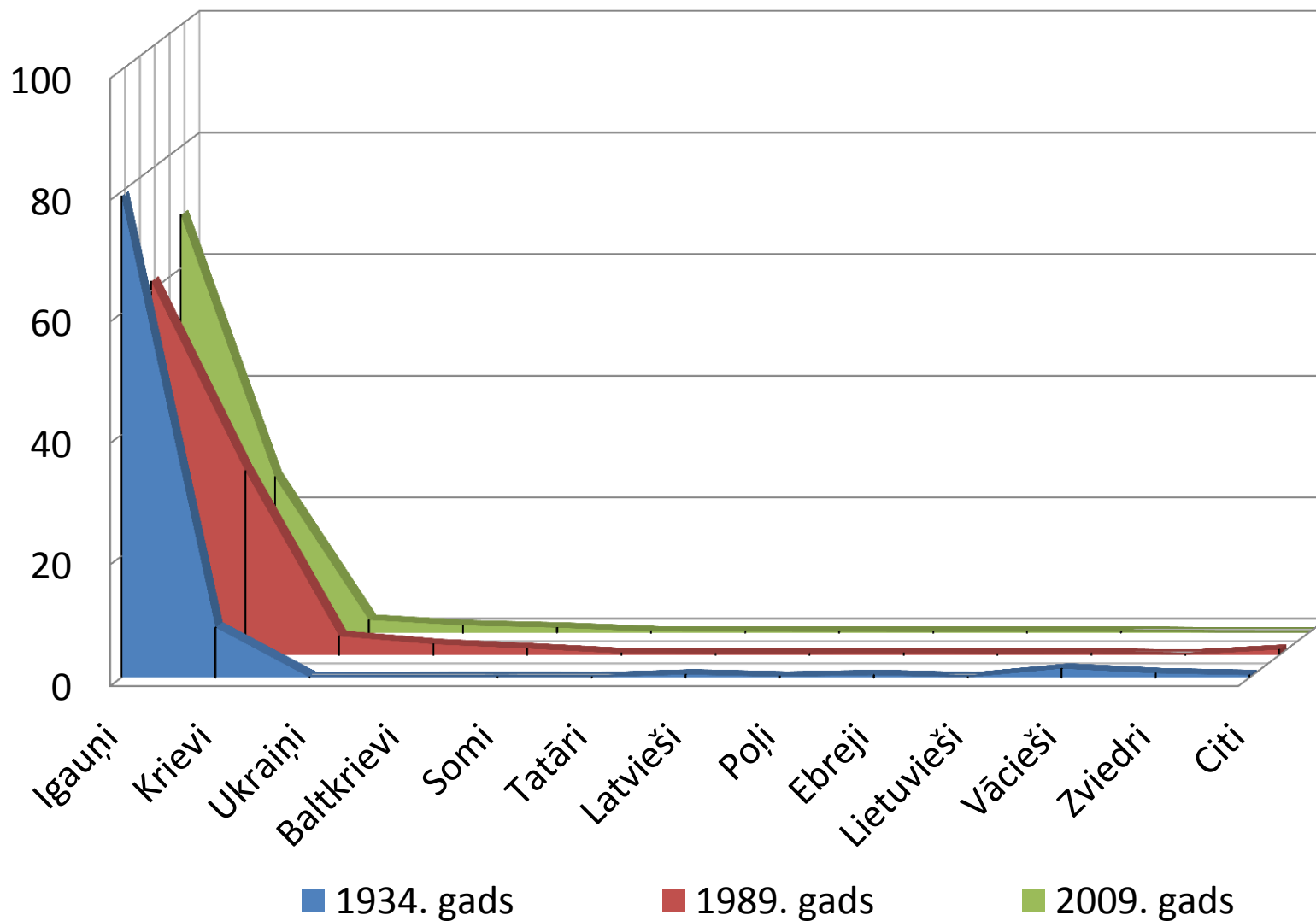
prof. Andrejs Geske

Etniskās dažādība Igaunijā un Latvijā

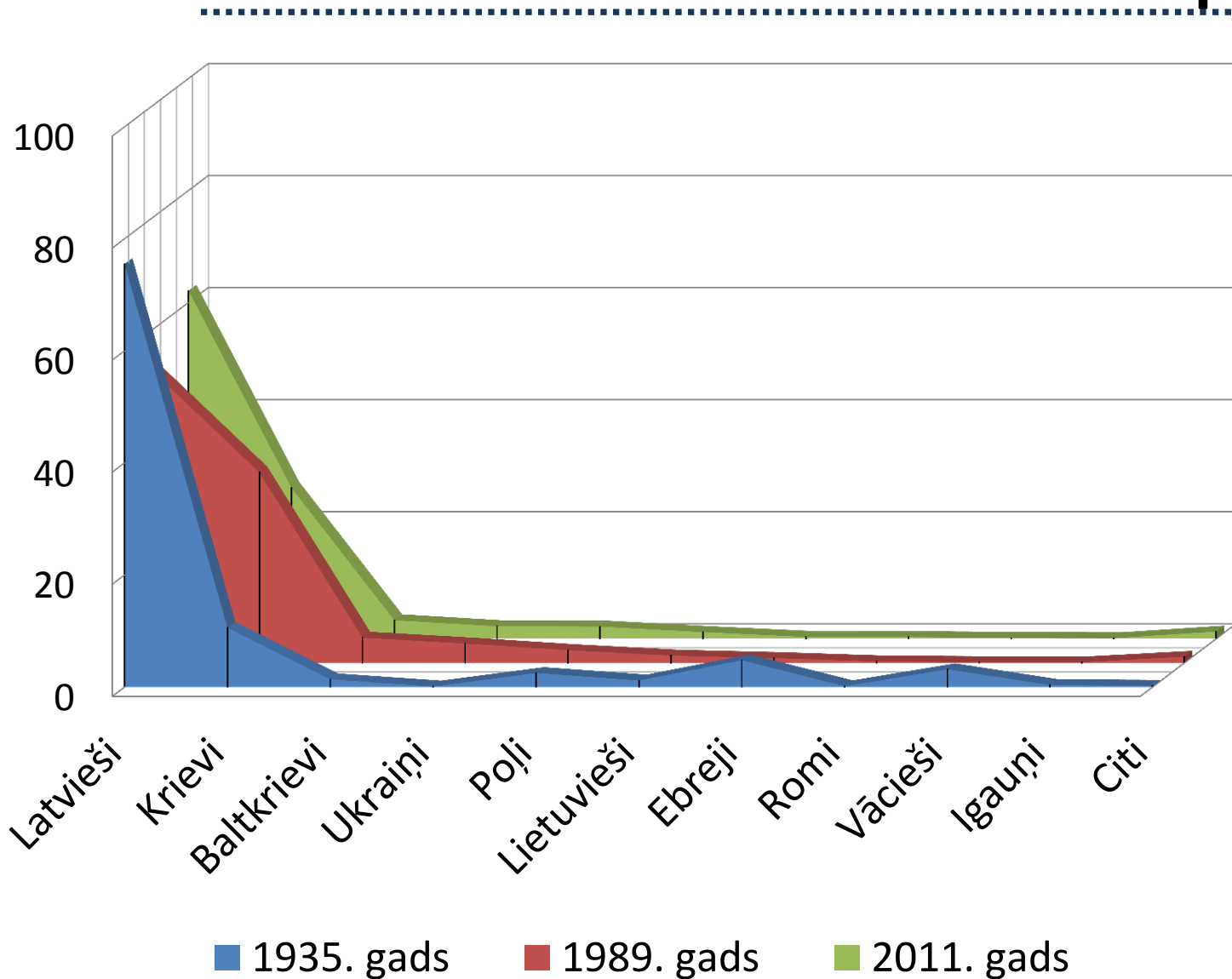
□ “Etniskā dažādība” jēdzieniskuma problēmas

Dilans 2009; Hallik 2002; Muiznieks 2008; Zepa et al. 2006;
Dribins, 2004; Kymlicka, 2003

Igaunijas etniskais sastāvs dažādos laika posmos (%)

Latvijas etniskais sastāvs dažādos laika posmos (%)

Vispārizglītojošo skolu skaits dažādos laika posmos pēc mācību valodas

Igaunijā:

Māc. val./gads	igauņu	krievu	igauņu/krievu	igauņu/angļu	angļu	somu
1995	600	116	26			
2003	521	87	25			
2009	465	61	28	1	2	2

Latvijā:

Māc. val./gads	latviešu	krievu	latviešu/krievu	poļu	ukraiņu	baltkrievu	angļu
1998	728	195	145	5	1		
2003	720	166	124	5	1	1	
2009	648	114	76	5	1	1	1

Bilingvālās izglītības ieviešana

☐ Igaunijā:

- ✓ no 2007. līdz 2012. gadam Igaunijas skolās ar mazākumtautību mācību valodu notiek pāreja uz bilingvālo izglītību. No 2011. gada 1. septembra mazākumtautību skolās igauņu valodā tiek pasniegti 60% no mācību stundām.

☐ Latvijā:

- ✓ no 1999. gada 1. septembra valsts un pašvaldību vispārējās izglītības iestādes ar citu mācībvalodu uzsāk mazākumtautību izglītības programmu īstenošanu vai pāreju uz mācībām valsts valodā. Pastāv četri izglītības modeļi no kuriem katra skola var izvēlēties sev piemērotāko.

- ❑ Igaunijas un Latvijas etnisko krievu minoritāšu grupām ir līdzīgi uzskati un rīcība skolas un valsts līmeņa pilsoniskajos jautājumos
- ❑ Tolerantāk noskaņoti pret multikulturālu sabiedrību ir skolēni ar augstākiem sasniegumiem pilsoniskajā izglītībā

Pilsoniskās izglītības pētījums ICCS 2009

Igaunijā un Latvijā

Izlase

- Respondenti: 8.kl. skolēni, vidējais vecums 14 gadi (Schulz, et.al., 2010).
- Igaunijas un Latvijas pētījuma izlasēs (N= 5345) iekļautas skolas ar valsts mācību valodu un mazākumtautību skolas, kurās mācības notiek krievu valodā
- Igaunijā N=2743 (2243 no tiem no skolām ar igauņu mācību valodu, 500 – ar krievu mācību valodu),
- Latvijā N=2602 (1992 no skolām ar latviešu mācību valodu, 610 – ar krievu mācību valodu).

Datu savākšana

- pilotpētījums: 2007.g.; pamatpētījums: 2009.g.

Instrumenti:

- Skolēnu un Eiropas Moduļa aptaujas, Skolēnu tests.

Attieksmju skalas

Skalas nosaukums	Kronbaha Alfa koeficients; α	Jautājumu skaits
Pilsoniskā rīcība skolas līmenī		
Stundā izteiktais viedoklis par politiskiem un sociāliem jautājumiem	,731	4
Skolēna viedokļa akceptēšana	,870	5
Skolēnu līdzdalība skolas problēmu risināšanā	,706	4
Piederības apziņa		
Piederības apziņa savai valstij	,877	5
Multikulturālas sabiedrības izpratne		
Attieksme pret etniskajām grupām	,801	5
Tolerance pret imigrantiem*	,753	5
Citu kultūru iepazīšana*	,513	4

N=5345; *Skala veidota no Eiropas Moduļa skolēnu aptaujas daļas jautājumiem

Pieņēmums: Igaunijas un Latvijas etnisko krievu minoritāšu grupām ir līdzīgi uzskati un rīcība skolas un valsts līmeņa pilsoniskajos jautājumos

Skolēni ar krievu mācību valodu vairāk nekā skolēni ar valsts mācību valodu:

- ✓ nebaidās izteikt savu viedokli;
- ✓ aktīvi iesaistās skolas lēmumu pieņemšanā;
- ✓ ir liberālāki, atvērtāki un ar lielāku vēlmi integrēt iebrucējus no citurienes;
- ✓ izjūt mazāku piederības apziņu valstij, kurā dzīvo.

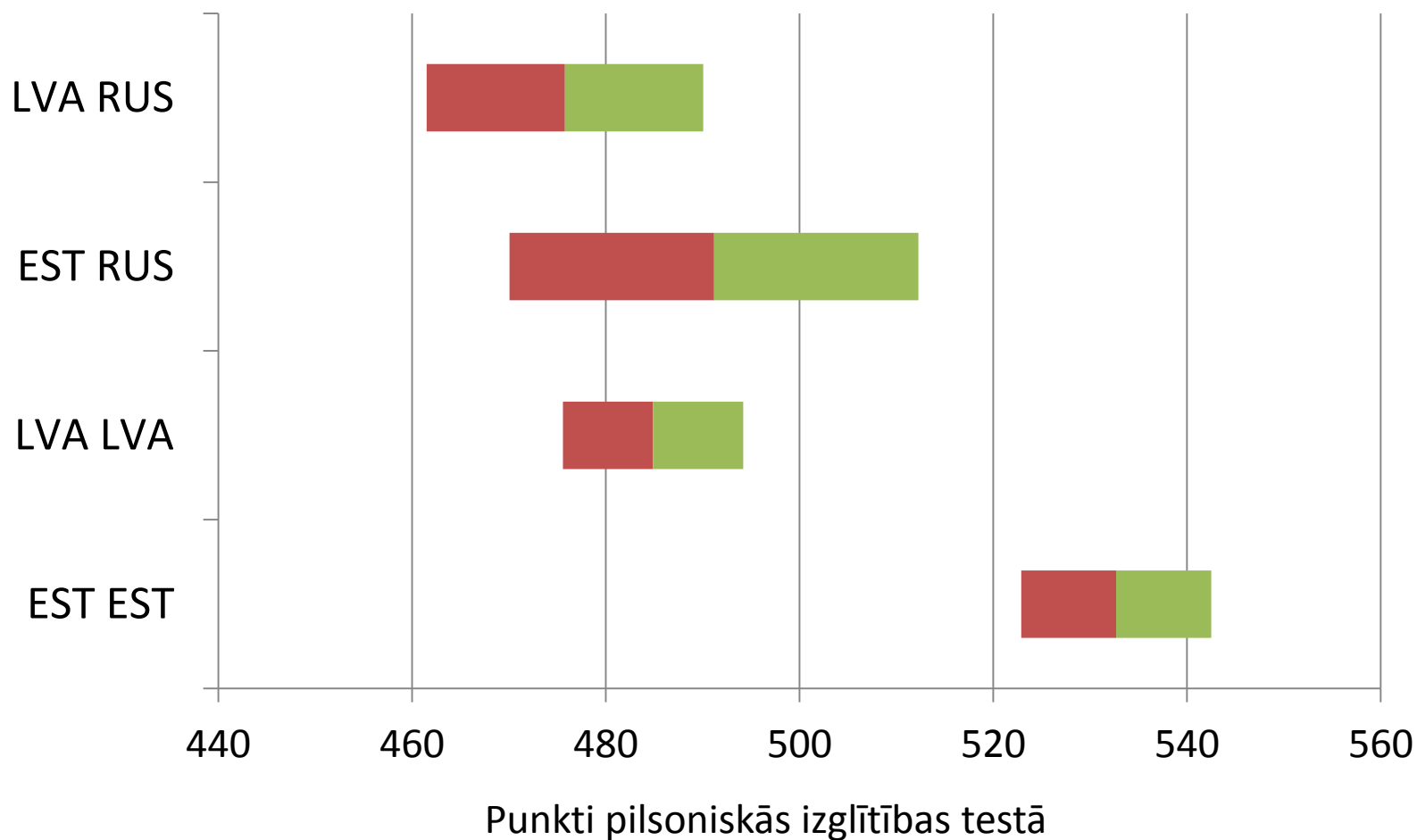
Pieņēmums: Tolerantāk noskaņoti pret multikulturālu sabiedrību ir skolēni ar augstākiem sasniegumiem pilsoniskajā izglītībā

- Augstāki sasniegumi pilsoniskās izglītības testā ir Igaunijas skolēniem ar igauņu mācību valodu.
- Igaunijas skolēni
 - ✓ ir pozitīvi noskaņoti pret citu kultūru iepazīšanu
 - ✓ izteiktāka vēlme ievērot etnisko grupu vienlīdzību
- Igaunijas skolēni ar krievu mācību valodu pauž vislielāko atbalstu imigrantiem
- Latvijas skolēni
 - ✓ noraidošāki pret etnisko grupu vienlīdzību
 - ✓ vāji izprot kultūru iepazīšanas nozīmi

Turpmākie pētījuma virzieni

- ❑ Nepieciešams dziļāks etnisko krievu Igaunijā un Latvijā kopīgās un atšķirīgās identitātes skaidrojums.
- ❑ Salīdzināt skolēnus Latvijā, Igaunijas rast skaidrojumus, kāpēc Igaunijas skolēni uzrāda labākus rezultātus pilsoniskās izglītības testā un ir atvērtāki etniskajai dažādībai.
- ❑ Meklēt atbildes uz jautājumu, kāda ir izglītības politikas, skolas un skolotāju ietekme uz skolēnu nostāju pret etnisko dažādību, multikulturālismu un procesiem sabiedrībā.

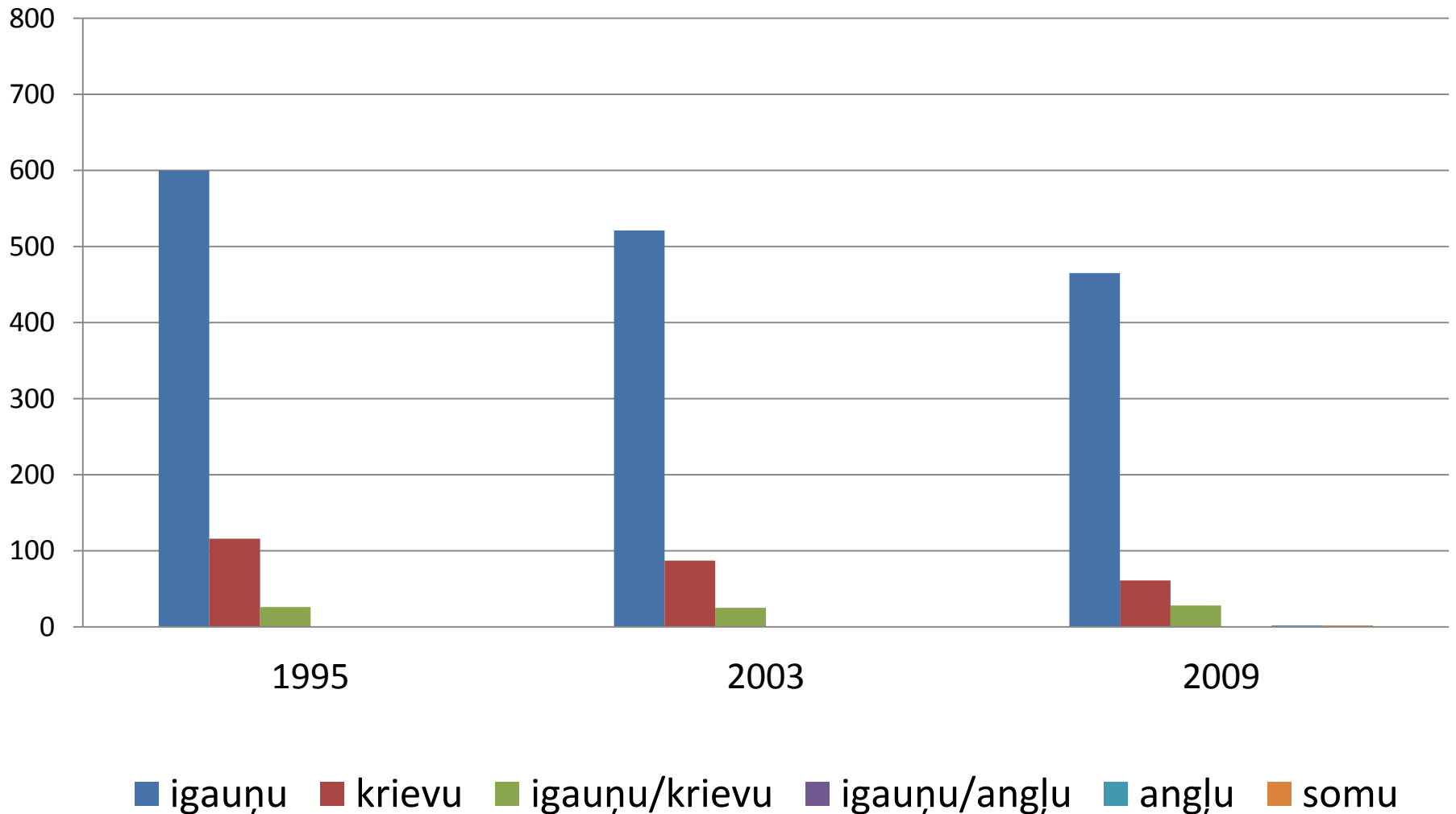
Sasniegumi pilsoniskās izglītības testā Igaunijā un Latvijā pēc mācību valodas skolā

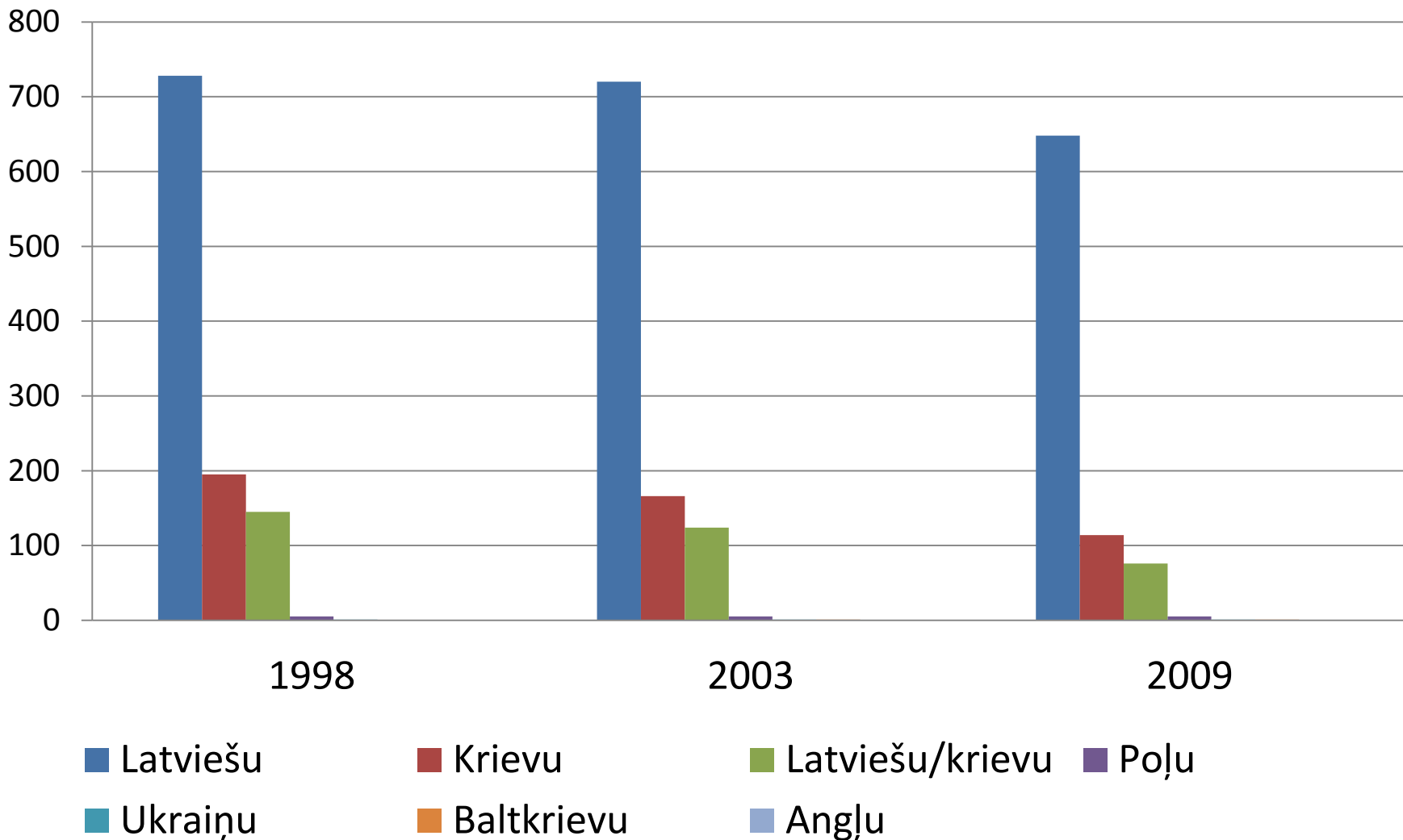
Pieņēmumi turpmākiem pētījumiem

- ❑ Tolerantāka attieksme pret dzīvi etniski dažādā sabiedrībā ir skolēniem ar augstākiem sasniegumiem pilsoniskajā izglītībā. Veicamie pasākumi → jāpaaugstina skolēnu pilsoniskā kompetence, tādejādi attīstot izpratni un veicinot pozitīvu attieksmi pret multikulturālu un etniski dažādu sabiedrību.
- ❑ Igaunijas un Latvijas etniskās krievu grupas skolēniem ir daudzos jautājumos ir līdzīgi uzskati.
- ❑ Faktori, kas veicina pozitīvu attieksmi pret dažādību
- ❑ Skolotāja loma pilsoniskās izglītības attīstībā

Vispārizglītojošo skolu skaits Igaunijā pēc mācību valodas

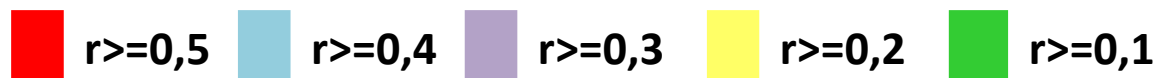

Vispārīzglītojošo skolu skaits Latvijā pēc mācību valodas

Sakarība starp skolas un valsts līmeņa pilsoniskajām aktivitātēm

		1.	2.	3.	4.	5.
Skolas līmeņa pilsoniskās aktivitātes	1. Aktīva dalība stundās notiekošajās diskusijās	1				
	2. Kandējis klases vecākā vai Skolas padomes vēlēšanās	,244	1			
Valsts līmeņa pilsoniskās aktivitātes, kā pieaugušais...	3. ..balsošu parlamenta vēlēšanās	,126	,107	1		
	4. ..pirms balsošanas, iepazīšos ar info par kandidātiem	,182	,118	,538	1	
	5. ...kandidēšu vietējās pašvaldību vēlēšanās	,119	,126	,207	,211	1

Prezentācijā biežāk lietotie jēdzieni un saīsinājumi

Jēdzieni:

Pilsonis – kādai konkrētai sabiedrībai piederīgs indivīds, kas pastāvīgi dzīvo konkrētā valstī

Pilsoniskā sabiedrība – dažādu etnisko grupu indivīdu kopums, kas dzīvo vienā sabiedrībā - ģeogrāfiskā reģionā– pasaules daļā (Eiropas sabiedrība), valstī, apdzīvotā vietā. (pēc W.Kymlick, 2003)

Etniskā dažādība – vairāku tautību indivīdu līdzāspastāvēšana vienā sabiedrībā, kopjot savas tradīcijas un kultūru, ievērojot savas un citu līdzcilvēku tiesības un pienākumus.

Saīsinājumi:

LVA LVA– Latvijas skolēni ar latviešu mācību valodu,

LVA RUS Latvijas skolēni ar krievu mācību valodu;

EST EST– Igaunijas skolēni ar igauņu mācību valodu;

EST RUS – Igaunijas skolēni ar krievu mācību valodu